

PARTIDELE PARLAMENTARE ȘI PROBLEMA COMUNISMULUI INTERN ȘI EXTERN ÎN ADUNAREA DEPUTAȚILOR (1919-1924)

La sfârșitul Primului Război Mondial, România se învecina cu Rusia Sovietică, singura țară comunistă din lume la acea vreme. Între cele două state exista o situație tensionată. Relațiile diplomatice erau întrerupte din ianuarie 1918, iar apartenența Basarabiei la statul român era pusă în discuție de către sovietici. Mai mult, existau temeri referitoare la o posibilă încercare de comunizare forțată a României, cu largul sprijin al Internaționalei a III-a. „Rusia eternă” a fost percepută nu numai ca un stat ostil, ci și ca o sursă ideologică pentru socialiștii români¹.

În aceste condiții, comunismul a constituit subiectul multor analize, mai mult sau mai puțin furtunoase, în cadrul opiniei publice românești, inclusiv în Parlamentul de la București. Apariția statului bolșevic și evoluțiile acestuia au fost privite cu interes. Exceptând zvonurile și speculațiile, realitățile sovietice au fost cunoscute în România interbelică. Opere ale liderilor bolșevici², discursuri ale acestora³, mărturii ale unor foști prizonieri întorși din Rusia Sovietică⁴, articole din ziare românești și străine, au constituit suportul multor dezbateri din Adunarea Deputaților.

Instaurarea regimului bolșevic a stârnit numeroase discuții în societatea românească, aflată, de asemenea, într-un proces de transformări sociale și politice. Diferitele cuvântări și polemici din Cameră reflectă temerile, speranțele opiniei publice românești față de viitorul său, privit și prin prisma prefacerilor politice și sociale din statul vecin de la răsărit.

Singurii deputați care și-au exprimat fără echivoc simpatia față de Rusia Sovietică au făcut parte din grupul parlamentar socialist. Această grupare politică minusculă, dar foarte activă, încerca să se impună pe scena politică românească, deși

¹ Deputatul Partidului Poporului, D.R. Ioanițescu, afirma că „izvorul de inspirațiune” al socialiștilor români, social-democrația germană, s-a mutat „peste Nistru, la regimul bolșevist”. *Monitorul Oficial*, nr. 45, din 21 august 1920, p. 971. Dezbaterile Adunării Deputaților (în continuare: D.A.D.), ședința din 11 august 1920.

² Este vorba despre cartea lui Lev Troțki, *Terorismul și comunismul*, și de cea a lui Nicolai Buharin, *ABC-ul comunismului*, din care citează liberalii Ion Inuleț și Vespasian V. Pella. *Monitorul Oficial*, nr. 47, din 28 ianuarie 1925, p. 1107-1108. Dezbaterile Adunării Constituante a Deputaților (în continuare: D.A.C.D.), ședința din 16 decembrie 1924. Menționăm că termenul de „Constituantă” a făcut parte din denumirea oficială a Adunării Deputaților, între anii 1922 și 1926.

³ Cuvântările și articolele lui Lenin au fost tipărite și în România, sub forma unor broșuri, cum ar fi *Problemele puterii Sovietelor*, din care citează A.C. Cuza. *Monitorul Oficial*, nr. 43, din 18 august 1920, p. 919. D.A.D., ședința din 9 august 1920. Vezi N. Lenin, *Problemele puterii sovietelor*, București, Cercul de Editură Socialistă, f.a. Alte discursuri au apărut în diverse ziare, cum ar fi *Lupta de clasă*, *Socialismul*, citate în Parlamentul României.

⁴ Mișa Vasiescu, deputat țărănist din Banat, prezenta mărturiile unor foști prizonieri de război, „frați țărani”, ostili comunismului. *Monitorul Oficial*, nr. 49, din 27 august 1920, p. 1092. D.A.D., ședința din 30 iulie 1920. Socialistul N.D. Cocea oferea impresiile altor foști prizonieri români, favorabile regimului sovietic. *Ibidem*, nr. 44, din 19 august 1920, p. 961. D.A.D., ședința din 11 august 1920.

cuprindea oameni veniți din provincii diferite, având diferite grade de educație⁵. Ceea ce îi unea pe toți era crezul politic, exprimat prin declarații care doreau să se opună curentului general de opinie. Socialiștii nu deosebeau, din punct de vedere ideologic, majoritatea guvernamentală de opoziția burgheză⁶.

În general, cei care elogiau statul vecin făceau parte din grupul extremei stângi, care, din 1921, a dispărut din viața parlamentară românească. Socialiștii români cu simpatii comuniste și-au manifestat în repetate rânduri admirația față de tânărul stat bolșevic, socotit o izbândă a democrației⁷. În viziunea lor, toate acțiunile partidului bolșevic aveau drept scop „o eră nouă, de civilizație, de progres”⁸. Erau oferite, drept exemple, lovitură de stat din 7 noiembrie 1917⁹, pacea de la Brest-Litovsk¹⁰. Gheorghe Cristescu accepta acuzele aduse politicii externe țariste, dar se declara solidar cu noua Rusie¹¹. În vreme ce numeroase voci considerau România un bastion latin¹² la marginea Europei, N.D. Cocea aprecia drept „o fericire pentru noi faptul că putem avea în același timp și limpedele geniu latin și misticismul slav”¹³. Unele simpatii ale socialiștilor români față de sovietici erau sincere, cu un mare accent de naivitate¹⁴,

⁵ Alexandru Vaida-Voevod, în memoriile sale, își amintește de foști colegi parlamentari socialiști: Gheorghe Cristescu era „patron și incult”, Ilie Moscovici, „evreu și cult”. Alexandru Vaida-Voevod, *Memorii*, vol. II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995, p. 77-78.

⁶ Afirmăția îi aparține lui Ilie Moscovici. *Monitorul Oficial*, nr. 16, din 10 iulie 1920, p. 248. D.A.D., ședința din 8 iulie 1920. Credincioși acestei poziții, socialiștii au respins, în prima parte a anilor '20, mai multe oportunități de a intra în carteluri electorale. Schimbarea acestei atitudini de către Partidul Social-Democrat i-a permis, după 1928, să câștige locuri în Parlament. Vezi Nicolae Jurcă, *Istoria social-democrației din România*, București, Editura Științifică, 1994, passim.

⁷ Deputatul ieșean Gheorghe Tănase declara răspicat că socialiștii slăvesc, admiră și „admit” statul sovietic. *Monitorul Oficial*, nr. 39, din 13 august 1920, p. 837. D.A.D., ședința din 5 august 1920.

⁸ Cuvintele îi aparțin lui N.D. Cocea. *Monitorul Oficial*, nr. 31, din 31 iulie 1920, p. 525. D.A.D., ședința din 28 iulie 1920. Deși deputat independent, acesta era un socialist „neîncadrat”. Ion Constantinescu, *Din însemnările unui fost reporter parlamentar*, București, Editura Politică, 1973, p. 30.

⁹ N.D. Cocea compara „evenimentul petrecut în noaptea de 25 octombrie 1917” cu „nașterea lui Christ” [sic!] și cu „izbucnirea revoluției franceze” în 1789. *Monitorul Oficial*, nr. 31, din 31 iulie 1920, p. 525. D.A.D., ședința din 28 iulie 1920. Mai târziu, în 1924, liberalul Vespasian V. Pella compara la rândul său revoluțiile franceză și rusă. El considera că prima a adus „acea vigoasă și salutară reacțiune a individualismului”, iar a doua „regimul de teroare și de suprimare a libertăților civile ce dăinuiește astăzi în Rusia Comunistă”. *Ibidem*, nr. 47, din 28 ianuarie 1925, p. 1109. D.A.C.D., ședința din 16 decembrie 1924. Considerăm adevărate afirmațiile deputatului liberal, în condițiile în care bolșevicii pot fi considerați iacobinii victorioși ai revoluției ruse. Vezi Alain Besançon, *Originile intelectuale ale leninismului*, București, Editura Humanitas, 1993, p. 35-37.

¹⁰ Același N.D. Cocea considera că „Lenin și Troțki au impus Germaniei” această pace. *Monitorul Oficial*, nr. 31, din 31 iulie 1920, p. 525. D.A.D., ședința din 28 iulie 1920.

¹¹ *Ibidem*, nr. 57, din 13 martie 1921, p. 1129. D.A.D., ședința din 8 martie 1921.

¹² Un leitmotiv patriotard, des folosit în epocă.

¹³ Aceasta în condițiile în care un adversar politic îi comparase discursurile cu cele ale unui „mistic rus”. *Monitorul Oficial*, nr. 31, din 31 iulie 1920, p. 528. D.A.D., ședința din 28 iulie 1920.

¹⁴ În ziua de 10 decembrie 1920, o parte a delegației socialiștilor români prezentă la Moscova s-a întâlnit cu Vladimir Ilici Lenin. Acesta i-a îndemnat să urmeze calea revoluționară în acțiunile lor, pentru eliberarea muncitorimii din „lanțurile capitalismului”. Cel puțin unii dintre membrii delegației române, oameni „naivi și simpli”, au fost impresionați de liderul de la Kremlin. Constantin Popovici era cizmar, iar Gheorghe Cristescu era maistru plăpumar. Nicolae Jurcă, *op. cit.*, p. 124. În calitate de deputat, Gheorghe Cristescu a avut mai multe momente în care a stârnit ilaritate, tocmai datorită naivității cu care își apăra

având în vedere gradul scăzut de cultură politică al unor politicieni socialiști din Vechiul Regat. În general, discursurile socialiștilor, luările de cuvânt stârneau fie rumoare, fie ilaritate¹⁵ în Cameră.

Unii deputați socialiști din Parlament au făcut apologia Internaționalei a III-a, socotită „o organizație mare și puternică”¹⁶. N.D. Cocea amintea, în iulie 1920, că organizația respectivă „nu conține ca principiu nici un rând, nici o idee mai mult decât prima internațională a lui Karl Marx”. Mai mult, ea se dorea o continuatoare a Internaționalei a II-a, din care nu mai făceau parte socialiștii „vinovați de șovinism”¹⁷. Scopul ei ar fi fost înlăturarea democrației burgheze cu un regim al sovietelor, acest lucru fiind socotit benefic de parlamentarul de stânga¹⁸. În schimb, Toma Dragu realiza că „blocul masiv al doctrinei marxiste stă la baza doctrinei socialiste reformiste”, dar că acesta nu este un argument potrivit pentru acțiunile viitoare, ci „realitatea politică, economică și socială”¹⁹. Pe de altă parte, Alexandru Dunăreanu, în februarie 1920, considera că acuza de colaborare cu sovieticii nu „poate fi socotită ca o insultă”²⁰.

În replică, deputații dreptei percepeau deja o ruptură în mișcarea socialistă din România. Paralel cu procesul de unificare organizatorică, se conturau trei curenți în cadrul acestei mișcări, în funcție de modul în care era privită aderarea la Internaționala

convingerile. Într-o ședință a Adunării Deputaților, ministrul român de Externe afirma că delegația sovietică prezentă la tratativele de pace cu Polonia, de la Riga, impresionase prin costumele elegante, dineurile oferite și automobilele folosite. Eleganța era un apanaj al diplomației – Take Ionescu știa bine aceasta – dar în acest caz sovieticii ar fi dorit să impresioneze prin opulență. Membrii delegației poloneze ar fi remarcat ironic faptul că au „aerul unor coate goale”, în comparație cu omologii lor. Luxul diplomaților sovietici a fost considerat de Gheorghe Cristescu o dovadă a faptului că „în Rusia Sovietică lumea are ce să mănânce”. A fost una din gafele deputatului socialist, care declanșau „ilaritate mare” în Cameră, după cum notau grefierii. *Ibidem*, nr. 67, din 25 martie 1921, p. 1347. D.A.D., ședința din 19 martie 1921.

¹⁵ Într-o cuvântare legată de raporturile diplomatice româno-sovietice, N.D. Cocea l-a numit pe comisarul sovietic al afacerilor externe, „domnul Cicerin”. Auditoriul a reacționat imediat, corectând ironic apelativul „domn” cu cel de „tovarăș”. Oratorul s-a conformat, afirmând că „spunându-i tovarăș, cinstea este întregă” pentru el. *Monitorul Oficial*, nr. 31, din 31 iulie 1920, p. 526. D.A.D., ședința din 28 iulie 1920. Cu alt prilej, Gheorghe Cristescu era îndemnat să își schimbe cravata roșie cu una neagră, pentru a participa la o eventuală înmormântare al lui Troțki. Deputatul socialist a refuzat, vizibil iritat. *Ibidem*, nr. 62, din 19 martie 1921, p. 1206. D.A.D., ședința din 12 martie 1921. Nicolae Iorga își amintea de colegii socialiști din Adunarea Deputaților în același spirit ironic. Era amintită „vesela cravată roșie a plăpumarului Cristescu”, iar muncitorul ieșean Gheorghe Tănase era catalogat drept „primitiv”. N. Iorga, *O viață de om așa cum a fost*, București, Editura Minerva, 1976, p. 563.

¹⁶ N.D. Cocea îi acuza pe parlamentarii drepte că nu știu ce este în realitate Internaționala a III-a. *Monitorul Oficial*, nr. 31, din 31 iulie 1920, p. 529. D.A.D., ședința din 28 iulie 1920.

¹⁷ *Ibidem*, p. 529-530. Era vorba de socialiștii care votaseră în 1914 creditele de război, punând pe primul plan patriotismul și pe al doilea pacifismul cosmopolit.

¹⁸ N.D. Cocea socotea Parlamentul de la București un loc al discuțiilor „sterile” și preconiza înlocuirea lui în cadrul viitoarei orânduiri socialiste cu un „parlament de profesioniști”, ales pe baza sufragiului universal. *Ibidem*, p. 530. Probabil se referea la un sufragiu mai larg, în condițiile în care, începând din 1919, Parlamentul reprezenta rezultatul alegerilor pe baza votului universal.

¹⁹ Karl Marx „n-a putut să prevadă în sinteza lui viitorul”, aprecia deputatul socialist, cu referire clară la apariția regimului bolșevic. *Ibidem*, nr. 27, din 27 iulie 1920, p. 454. D.A.D., ședința din 23 iulie 1920.

²⁰ *Ibidem*, nr. 35, din 14 februarie 1920, p. 503. D.A.D., ședința din 12 februarie 1920.

a III-a²¹. Acest lucru era observat și speculat de diverși deputați²². Sciziunile succesive dintre social-democrați, socialiștii unitari și extrema stângă au creat o distincție netă doar din punctul de vedere al metodelor prin care se putea ajunge la societatea socialistă. Scopul final era același²³. Iacob Pistiner deplângea ruptura din sânul partidului și avertiza puterea politică că nu va savura „mult timp” acest eveniment²⁴.

Cel puțin pentru anii 1922-1928, vocile socialiștilor și-au pierdut din energia inițială²⁵. În timpul noii guvernări liberale, în anii 1922-1923, luările de cuvânt ale singurului deputat socialist din Parlament nu păreau diferite de cele ale comuniștilor. Iacob Pistiner suspecta guvernul de posibilitatea declanșării unui război, alături de alte state capitaliste, împotriva Rusiei Sovietice²⁶. Cuvintele sale provocau aplauzele celorlalți deputați ai opoziției, nu în semn de aprobare, ci pentru că atacau guvernul. Bineînțeles, deputații puterii își exprimau indignarea, acuzându-și colegul socialist de bolșevism²⁷. Dar, deși recunoștea apartenența la marxism, Iacob Pistiner nega orice legături cu Internaționala a III-a, profetind chiar dispariția regimului bolșevic. Mai mult, el dorea să se distanțeze de bolșevism fără a nega apartenența la socialism, apreciind că internaționalismul nu este cosmopolitan și nu este ostil naționalismului²⁸. Dar același deputat nu nega posibilitatea izbucnirii unei revoluții proletare care să înlăture guvernarea „anarhică” a Partidului Național Liberal²⁹.

²¹ Curentul „de dreapta”, din care făceau parte, între alții, Șerban Voinea, Iosif Jumanca, Iacob Pistiner, respingea aderarea. Curentul „centrist”, reprezentat de Ilie Moscovici, Constantin Titel-Petrescu, o condiționa. Al treilea curent, al „extremei stângi”, susținut de Gheorghe Cristescu și Alexandru Dobrogeanu-Gherea, se pronunța pentru aderarea necondiționată la Internaționala a III-a. Vezi Nicolae Jurcă, *op. cit.*, p. 116-117.

²² D.R. Ioanițescu cita din „mărturisirile lui Șerban Voinea”, care considera că adepții Internaționalei a III-a au devenit prizonierii maselor anarhice. *Monitorul Oficial*, nr. 45, din 21 august 1920, p. 974. D.A.D., ședința din 11 august 1920. Mai târziu, A.C. Cuza îi nega lui Gheorghe Cristescu dreptul de a vorbi „în numele socialiștilor” din România, observând divizarea lor în trei grupuri. *Ibidem*, nr. 36, din 17 februarie 1921, p. 778. D.A.D., ședința din 10 februarie 1921.

²³ Iacob Pistiner, unul dintre deputații stângii rămași în Parlament după evenimentele din mai 1921, afirma că societatea socialistă este țelul tuturor socialiștilor, indiferent de orientările actuale. El își exprima speranța că, în viitor, comuniștii vor aprecia „calea evoluției liniștite”, munca „sistematică” a socialiștilor moderați, care merge „încet, dar sigur spre țintă”. *Ibidem*, nr. 152, din 8 martie 1922, p. 4092. D.A.D., ședința din 18 iulie 1921.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Aceasta în condițiile în care, în urma alegerilor din 1922, a fost ales un singur deputat socialist, Iacob Pistiner. Vezi Nicolae Jurcă, *op. cit.*, p. 146.

²⁶ În iunie 1922, Iacob Pistiner acuza guvernul Brătianu că plănuiește împreună cu Franța o agresiune împotriva Rusiei Sovietice. *Monitorul Oficial*, nr. 28, din 29 iunie 1922, p. 613. D.A.C.D., ședința din 20 iunie 1922. Un an mai târziu, deputatul socialist aducea aceleași acuze, de data aceasta asupra societății capitaliste de pe întreg mapamondul. El avertiza că, pentru a ieși din criza în care se află, lumea occidentală ar fi dorit provocarea unui război și critica acest lucru, deoarece era ferm convins în „salvarea” lumii prin lupta de clasă a muncitorilor, prin democrație și socialism. *Ibidem*, nr. 12, din 28 noiembrie 1923, p. 111. D.A.C.D., ședința din 15 noiembrie 1923.

²⁷ Liberalul G. Orleanu l-a numit pe Iacob Pistiner „străin de țara aceasta”, lipsit de „sentimente românești” și „Racovsky nerușinat [sic!]”. *Ibidem*, nr. 28, din 29 iunie 1922, p. 613. D.A.C.D., ședința din 20 iunie 1922.

²⁸ Se făcea referire la scrierile lui Karl Marx, care considera Basarabia, Ardealul și Bucovina drept teritorii românești. *Ibidem*, nr. 43, din 22 ianuarie 1925, p. 995-998. D.A.C.D., ședința din 12 decembrie 1924.

²⁹ *Ibidem*, nr. 12, din 28 noiembrie 1923, p. 109. D.A.C.D., ședința din 15 noiembrie 1923.

Criza temporară a mișcării socialiste³⁰ i-a transformat pe țărăniști în corifeii stângii parlamentare. Deputații Partidului Țărănesc dovedeau o atitudine complexă față de vecinul din Răsărit. Această formațiune politică făcuse parte, între anii 1919 și 1920, din guvernul de coaliție condus de Alexandru Vaida-Voevod, care a început tratativele neoficiale cu Rusia Sovietică. Inițiativa respectivă, la care se adăuga atitudinea tolerantă față de mișcările de stânga, îl făcuse pe N.D. Cocea să îl caracterizeze drept „civilizat și occidental”. Considerăm acest compliment nu atât o laudă adusă guvernului Vaida-Voevod, cât o critică adusă guvernărilor ulterioare.

Deputații țărăniști căutau să apară în Adunarea Deputaților în postura de apărători ai drepturilor cetățenești și ai securității externe a României, în antiteză cu puterea politică. Mai mult, Constantin Stere și Nicolae Lupu³¹ nu își ascundeau simpatiile socialiste. Paul Bujor³², în calitate de președinte al Senatului, declanșase un scandal în anul 1920, declarând că „lumina vine de la Răsărit”³³. Dar totul se oprea la simple declarații. Țărăniștii considerau ideologia bolșevică drept „nepotrivită” și apreciau că țărănimea românească, clasa pe care se sprijinea partidul lui Ion Mihalache, nu va „pricepe niciodată” această doctrină³⁴.

În discuțiile din Cameră legate de Rusia Sovietică, deputații țărăniști atacau în general puterea, acuzând-o de intenții dușmănoase față de vecinul de la Răsărit. Întocmai ca și N.D. Cocea în 1920³⁵, Nicolae Lupu, patru ani mai târziu, amintea

³⁰ După o perioadă de eșecuri electorale, în urma scrutinului din 1928, Partidul Social-Democrat a obținut locuri în Parlament. Vezi Nicolae Jurcă, *op. cit.*, p. 181.

³¹ În mai multe ocazii, Nicolae Lupu a declarat că se consideră un socialist *sui generis* și independent.

³² Paul Bujor, alături de C.I. Parhon și de alți intelectuali de stânga, formaseră la Iași, în noiembrie 1918, Partidul Muncitor. Acest partid a fuzionat, în 1919, cu Partidul Țărănesc, ambele formațiuni considerând că programele lor coincid în multe privințe. Vezi Ioan Scurtu, *Istoria Partidului Țărănesc (1918-1926)*, București, Editura Enciclopedică, 2002, p. 33-34.

³³ Adrian Cioroianu, într-o lucrare privind acest concept, îi găsește analogii într-un poem de secol XVII, fără a aminti măcar de „momentul 1920”. Politizarea conceptului geografic al luminii care vine de la răsărit este atribuită lui Mihail Sadoveanu, în 1945. Vezi Adrian Cioroianu, *Lumina vine de la Răsărit*, în *Miturile comunismului românesc*, Editura Universității București, 1995, passim. Probabil s-a avut în vedere diferența între declarațiile oportuniste ale marelui scriitor și convingerile dezinteresate ale profesorului ieșean. Paul Bujor era socotit de contemporani un socialist sentimental, un pașnic visător social. Vezi N. Iorga, *op. cit.*, passim. În noiembrie 1924, acuzat de liberalul Victor Iamandi că a făcut „pocinogul [sic!] cu lumina de la Răsărit”, țărănistul a replicat că, indiferent dacă ar fi rostit sau nu aceste cuvinte, ar fi fost atacat, deoarece interesul puterii politice era de a găsi „arme de atac” împotriva opoziției, „fie ele cât de meschine”. *Monitorul Oficial*, nr. 26, din 18 decembrie 1924, p. 411. D.A.C.D., ședința din 29 noiembrie 1924.

³⁴ Declarația lui Grigore Iunian, în iunie 1921. *Monitorul Oficial*, nr. 117, din 5 iulie 1921, p. 2970. D.A.D., ședința din 13 iunie 1921. Chiar și socialiștii recunoșteau cu amărăciune faptul că țărănimea, „înapoiată, istovită de rău trai și exploatare”, nu a aderat la ideile socialiste. *Ibidem*, nr. 27, din 27 iulie 1920, p. 455. D.A.D., ședința de vineri, 23 iulie 1920. Mai mult, Ion Mihalache îndemna socialiștii să își abandoneze doctrina, comunistă sau social-democrată – azeziunile la Internaționala de la Londra sau cea de la Moscova fiind considerate pierdere de vreme – și să îi urmeze pe țărăniști în lupta împotriva dușmanului comun, capitalismul. *Ibidem*, nr. 20, din 14 decembrie 1923, p. 303. D.A.C.D., ședința din 27 noiembrie 1923.

³⁵ În august 1920, deputatul socialist își exprima satisfacția pentru faptul că Rusia Sovietică a înfrânt „trei armate organizate” și a constatat că revoluția proletariatului „rezistă tuturor atentatelor”. *Ibidem*, nr. 44, din 19 august 1920, p. 961. D.A.D., ședința din 11 august 1920.

colegilor că Rusia Sovietică încă mai există ca stat, „cu care toate [sic] puterile lumii sunt în relațiuni amicale”³⁶.

La prima vedere, aceasta îl făcea, pe deputatul țărănist extrem de satisfăcut. Dar spre deosebire de colegul său socialist, satisfacția doctorului Lupu era datorată nu atât perenității regimului de la Moscova, cât situației delicate în care se găseau adversarii săi politici, liberalii aflați la guvernare. Pentru deputatul țărănist, lipsa relațiilor diplomatice româno-sovietice constituia un excelent motiv pentru a ataca guvernul. Nicolae Lupu acuza puterea de o percepție eronată a realităților din țara vecină, explicând astfel eșecurile încercărilor de apropiere dintre cele două state³⁷. Aceste afirmații își dezvăluiau caracterul pur electoral atunci când energicul deputat promitea că, odată ajuns la putere, va restabili relațiile diplomatice cu U.R.S.S. și va rezolva problema Basarabiei.

La rândul lor, deputații țărăniști basarabeni au criticat politica externă a guvernelor de la București. Spre deosebire de țărăniștii din Vechiul Regat, aceștia reproșau guvernului tocmai lipsa unei politici care să protejeze România de o posibilă agresiune sovietică³⁸. Mai aproape de Rusia Sovietică, deputații Partidului Țărănesc din Basarabia, percepeau statul vecin drept un pericol iminent, în fața căreia țara noastră se găsea descoperită³⁹. Se poate observa, în rândurile oamenilor politici originari din Basarabia, o teamă față de vecinul de la Răsărit⁴⁰. În mod cert, țărăniștii, în ansamblul lor, nu simpatizau regimul bolșevic⁴¹. Ei au sperat la o ipotetică transformare a U.R.S.S. într-un stat țărănesc rus.

³⁶ *Ad litteram*, afirmația era exagerată. Totuși, în acel moment, Franța și S.U.A., care încă nu recunoscuseră statul sovietic, întrețineau relații economice profitabile cu acesta.

³⁷ Puterea era acuzată că, în dorința de a combate regimul bolșevic, refuză de fapt relațiile prietenești cu „poporul rus [sic]!”. *Ibidem*, nr. 29, din 23 decembrie 1924, p. 461. D.A.C.D., ședința din 2 decembrie 1924. „Acolo se zidește democrația unui popor de țărani slavi”, afirma Constantin Stere, colegul de partid al doctorului Lupu. *Ibidem*, nr. 15, din 1 decembrie 1923, p. 182. D.A.C.D., ședința din 20 noiembrie 1923. Afirmația era întemeiată pe speranțele puse în reușita Noii Politici Economice, care ar fi transformat statul sovietic într-o democrație populară țărănească.

³⁸ De altminteri, abia în noiembrie 1921 avea loc fuziunea dintre cele două partide. O fracțiune a Partidului Țărănesc din Basarabia, condusă de Ion Inuleț, a preferat să rămână independentă și doi ani mai târziu a fost absorbită de Partidul Național Liberal. Vezi Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 78-80.

³⁹ Daniel Ciugureanu, Pan Halippa, Ion Buzdugan au avut atitudini identice în Cameră. Daniel Ciugureanu deplângea inerția diplomației românești, în condițiile recunoașterii guvernului sovietic de către puterile occidentale. Deputatul basarabean prevedea o abandonare a statului român de către puterile aliate în mâinile sovietelor. *Monitorul Oficial*, nr. 22, din 10 decembrie 1924, p. 295. D.A.C.D., ședința din 25 noiembrie 1924.

⁴⁰ Mulți dintre aceștia, în tulburii ani 1917-1918, au preferat să fie naționaliști români, decât supuși fideli ai Republicii Federative Ruse și mai apoi, ai Rusiei Bolșevice. Ca urmare, ei înșiși se socoteau, din punctul de vedere sovietic, niște trădători. Teama de o posibilă răzbunare l-a făcut pe liberalul Ion Inuleț să se sinucidă, în 1940. Alți fruntași basarabeni au fost arestați după 1948. Vezi Iurie Colesnic, *Basarabia necunoscută*, Chișinău, Editura Universitas, 1993, passim.

⁴¹ Ion Mihalache dezavua orice legături cu sovieticii care formulează revendicări asupra „Basarabiei românești”. *Monitorul Oficial*, nr. 60, din 3 martie 1925, p. 1383. D.A.C.D., ședința din 12 februarie 1925.

Atitudinea politicianilor din dreapta spectrului politic⁴² față de Rusia Sovietică era asemănătoare cu a țărăniștilor. Diferența față de deputații stângii o constituia lipsa oricărei simpatii – reale sau aparente – față de sovietici⁴³.

La Moscova se afla un guvern care întreținea raporturi diplomatice și comerciale cu statele capitaliste. În același oraș se afla sediul Internaționalei a III-a, care avea ca obiectiv destabilizarea acestor state, în vederea comunizării lor⁴⁴. Diplomația de la București ar fi dorit o reluare a legăturilor cu guvernul sovietic, în condițiile unei eventuale recunoașteri a apartenenței Basarabiei la România. Demersurile diplomatice erau îngreunate, datorită faptului că Internaționala Comunistă dovedea intenții dușmănoase la adresa statului unitar român⁴⁵. Discursurile rostite în Adunarea Deputaților dovedesc existența acestei dileme⁴⁶, speculate uneori de către opoziție⁴⁷.

Toți politicienii români, indiferent de coloratura politică, salutau încercările de restabilire a relațiilor diplomatice cu Rusia Sovietică. În mai multe rânduri, a fost subliniată lipsa oricărei atitudini ostile a României față de vecinul de la Răsărit⁴⁸. Această atitudine, socotită benefică pentru țara noastră, era salutată de aproape toți

⁴² Pentru perioada la care ne referim, prin parlamentari de dreapta înțelegem membrii Partidului Național Liberal, ai Partidului Naționalist-Democrat, Partidului Naționalist-Democrat Creștin, Partidului Conservator-Democrat și ai Partidului Poporului. Acesta din urmă era un amalgam politic, dar unitar când era vorba de politica externă.

⁴³ Este interesant de observat că, după semnarea tratatului de la Rapallo, A.C. Cuza și-a moderat tonul antibolșevic. Era cunoscută admirația omului politic ieșean pentru statul german. Vezi discursurile parlamentare ale acestuia în A.C. Cuza, *Îndrumări de politică externă. Discursuri parlamentare*, 1941, București, Cugetarea, passim.

⁴⁴ Vezi Marin C. Stănescu, *Moscova, Cominternul, filiera comunistă balcanică și România (1919-1943)*, București, Editura Silex, 1994, passim.

⁴⁵ Ministrul de Externe, I.G. Duca, observa ironic faptul că U.R.S.S. ar recunoaște apartenența Basarabiei la statul român, cu condiția transformării României „pe de-a-ntregul” în republică sovietică. *Monitorul Oficial*, nr. 108, din 24 iulie 1924, p. 2995. D.A.C.D., ședința din 19 iunie 1924. Vezi I. Ciupercă, *Opoziție și putere în România anilor 1922-1928*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1994, p. 138.

⁴⁶ Cel puțin până în preajma sciziunii Partidului Socialist, din 1921, o parte a socialiștilor români și-a afirmat speranța de aderare la organizația de la Moscova. Șerban Voinea, un socialist cu vederi anticomuniste, recunoștea că, în preajma Congresului Partidului Socialist din 1921, oponenții aderării ar fi avut nevoie de „un adevărat curaj civic” pentru a-și declara opțiunile. Apud Nicolae Jurcă, *op. cit.*, p. 125. În iulie 1920, N.D. Cocea avertiza satisfăcut statul român că va fi nevoit să trateze „pacea cu Rusia” cu „această internațională a treia”. *Monitorul Oficial*, nr. 31, din 31 iulie 1920, p. 530. D.A.D., ședința din 28 iulie 1920. În schimb, subsecretarul de stat la Ministerul de Interne, Gheorghe Tătăreanu, considera, în 1925, că „pacea cu Sovietele nu înseamnă pacea cu Internaționala a III-a”. Gheorghe Sbârnea, *Parlamentul și politica externă a României 1919-1940*, București, Editura Sylvi, 2000, p. 105.

⁴⁷ Doctorul Nicolae Lupu a criticat arestarea delegaților socialiști care, în 1921, au votat aderarea la Internaționala Comunistă. El considera acțiunea guvernului Averescu drept încă o piedică în calea relurii relațiilor diplomatice româno-sovietice. „Cum socotiți d-voastre că putem să avem relații cu un stat când, pentru părerile care le au tovarășii lor de idei [sic!] din statul nostru, îi închideți?”, întreba deputatul țărănist. *Monitorul Oficial*, nr. 108, din 24 iulie 1921, p. 2526. D.A.D., ședința din 19 mai 1921.

⁴⁸ În 1921, Take Ionescu, în calitate de ministru de Externe, declarase limpede că unirea Basarabiei cu statul român nu trebuie considerată un gest ostil poporului sovietic. *Ibidem*, nr. 144, din 22 februarie 1922, p. 1107. D.A.D., ședința din 9 iulie 1921. Vezi Ion Bitoleanu, *Politica externă a României Mari în dezbaterile Parlamentului*, Constanța, Editura Mondograp, 1995, passim; Gheorghe Sbârnea, *op. cit.*, passim.

deputații⁴⁹. Puterea și opoziția acceptau faptul că neamestecul în treburile interne ale statului bolșevic⁵⁰ este benefic statului român⁵¹, atât timp cât reciprocitatea era respectată.

Internaționala a III-a de la Moscova, în pofida titlului ei cosmopolit, era percepută ca o continuare a revoluției bolșevice⁵². Deputați aparținând diverselor partide, dezvăluiau, uneori cu lux de amănunte⁵³, hotărârile congreselor Internaționalei Comuniste. Se socotea că acestea puneau în pericol atât regimul politic din România, cât și existența statului nostru național⁵⁴. Ceea ce neliniștea era tocmai supunerea totală cerută de către Internaționala a III-a partidelor membre⁵⁵. În condițiile neamestecului în politica internă sovietică, la București se dorea o atitudine reciprocă din partea Moscovei.

⁴⁹ Doctorul Lupu rămânea la „convingerea” că „șovinismul” existent în România provoca peste Nistru o exacerbare a naționalismului sovietic, concretizată în pretențiile asupra Basarabiei. *Monitorul Oficial*, nr. 21, din 15 decembrie 1923, p. 332. D.A.C.D., ședința din 28 noiembrie 1923. Același deputat percepea în rândurile parlamentarilor români „o ură grozavă în contra Rusiei”, nejustificată, după părerea sa. *Ibidem*, nr. 108, din 24 iulie 1924, p. 2997. D.A.C.D., ședința din 19 iunie 1924.

⁵⁰ Aurel Vlad, ministru de Finanțe în guvernul Vaida-Voevod, afirma indiferența guvernului român față de preferințele politice ale „domnilor [sic!] din Rusia” (se referea la cetățenii sovietici), adăugând că dacă sovieticilor „le convine domnia lui Lenin și a lui Trotski [sic!] să fie fericiți cu ea”. *Ibidem*, nr. 41, din 21 februarie 1920, p. 619. D.A.D., ședința din 19 februarie 1920. Mai târziu, în iunie 1922, în calitate de prim-ministru, I.I.C. Brătianu afirma faptul că „fiecare stat e în drept să-și organizeze și să-și ducă viața internă care îi convine”. El aprecia că depinde de „înțelepciunea” conducătorilor fiecărui popor starea bună ori rea în care se află acesta. *Ibidem*, nr. 28, din 29 iunie 1922, p. 608-609. D.A.D., ședința din 20 iunie 1922.

⁵¹ În decembrie 1921, L. Ghilezan, deputat al puterii, își asigura auditoriul că alianța cu Polonia nu prevedea nici o clauză ofensivă îndreptată contra Rusiei Sovietice. Era adăugată promisiunea că România nu va ajuta vecinul din nord „la agresiuni față de un popor, orice ar face în țara lui, căci așa cum va face, așa va și suferi, ori se va feri, cum găsește el de bine”. *Ibidem*, nr. 13, din 16 decembrie 1921, p. 100. D.A.D., ședința din 10 decembrie 1921.

⁵² Cel puțin în anul 1920, o parte a comuniștilor francezi considerau Internaționala a III-a o continuare a revoluției „ruse”. Apud Nicolae Jurcă, *op. cit.*, p. 129.

⁵³ Liberalul Mircea Djuvara declara că printre lecturile sale se află „nu numai ziarele burgheze”, ci și „izvoarele comuniste și snoavele socialiste”. *Monitorul Oficial*, nr. 29, din 23 decembrie 1924, p. 472. D.A.C.D., ședința din 2 decembrie 1924.

⁵⁴ Ion Buzdugan observa interesul Internaționalei a III-a în specularea problemelor etnice din țările europene. Deputatul țărănist cita un articol dintr-o revistă comunistă, *Internationale Presse Korespondenz*, prin care era dezvăluită hotărârea Internaționalei Comuniste de a sprijini lupta „Partidului Comunist Român [sic!]” pentru independența Basarabiei, Transilvaniei și Dobrogei. *Ibidem*, nr. 20, din 5 decembrie 1924, p. 274. D.A.C.D., ședința din 24 noiembrie 1924. Colegul său de partid, Daniel Ciugureanu, dezvăluia interesul U.R.S.S. de a cuceri tot mapamondul prin „ideea republicilor sovietice”. *Ibidem*, nr. 22, din 10 decembrie 1924, p. 296. D.A.C.D., ședința din 25 noiembrie 1924. Alt basarabean, Ion Inculeț, ministru secretar de stat, avea aceleași temeri privind intențiile sovietelor. *Ibidem*, nr. 30, din 30 decembrie 1924, p. 488. D.A.C.D., ședința din 3 decembrie 1924.

⁵⁵ Printre cele 21 de puncte „propușe” de Zinoviev în iulie 1920, se afla și cel care preciza caracterul obligatoriu, pentru partidele membre, al hotărârilor Cominternului, în calitate de „partid mondial unic”. Lista celor 21 de puncte în Jacques de Launay, *Istoria secretă a Cominternului, 1919-1943*, București, Editura Venus, 1993, p. 177-178.

Mișcarea comunistă autohtonă era percepută ca un organism fragil, incapabil de acțiuni care să pericliteze siguranța statului⁵⁶. De altminteri, „revoluția socială”, „revoluția proletariatului” erau excluse din arsenalul politic de către deputații socialiști cu vederi moderate⁵⁷. Posibilitatea unei eventuale mișcări violente ar fi fost, în viziunea acestora, datorată exclusiv politicii reacționare a guvernelor, fie că era vorba de cel condus de generalul Averescu, fie de cel național-liberal⁵⁸. În aceste condiții, pericolul comunizării României nu putea veni decât din afară⁵⁹. Deputați din majoritatea partidelor parlamentare au acceptat ideea combaterii acestora⁶⁰.

Divergențele apăreau atunci când se punea problema unor acțiuni concrete împotriva pericolului comunist. Trecerea în ilegalitate a mișcării comuniste era percepută ca un rău mai mare decât o activitate legală, cu toate tarele ei⁶¹. Unii parlamentari, mai ales ai opoziției, se pronunțau pentru o luptă prin cultură⁶² și

⁵⁶ În 1924, țărănistul Grigore N. Iunian nega existența unei mișcări comuniste „serioase” în interiorul României. *Monitorul Oficial*, nr. 47, din 28 ianuarie 1925, p. 1095. D.A.C.D., ședința din 16 decembrie 1924. Aceeași părere era împărtășită și de liberalul Vespasian V. Pella. *Ibidem*, p. 1110.

⁵⁷ Aceasta nu îi împiedica să își afirme crezul politic, lupta pentru o societate nouă, socialistă. Termenul „luptă” nu ar fi trebuit să sperie, în condițiile în care republica socialistă urma să apară în timp, în urma unor alegeri parlamentare, prin votul conștient al maselor largi, după cum afirma, în iunie 1920, Alexandru Dunăreanu. Cu acest prilej, el critica sistemul electoral românesc, în care administrația avea un rol părtinitor în cadrul alegerilor. *Ibidem*, nr. 10, din 3 iulie 1920, p. 160. D.A.D., ședința din 29 iunie 1920. Toma Dragu considera că „înfririparea organizării socialiste” trebuie să se producă doar pe cale pașnică. „Triumful clasei muncitoare” urma să aibă loc în timp, prin organizarea maselor și prin „pregătirea lor tehnică și politică”. Se aprecia că, într-o țară „înapoiată” ca România, revoluțiile „cer prea mari jertfe omenești [...] în rândurile clasei muncitoare”. *Ibidem*, nr. 27, din 27 iulie 1920, p. 455. D.A.D., ședința din 23 iulie 1920.

⁵⁸ În iunie 1920, Alexandru Dunăreanu aprecia guvernarea Partidului Poporului drept „dictatura unei minorități burgheze” care va duce la „dictatura unei minorități proletare”. *Ibidem*, nr. 10, din 3 iulie 1920, p. 160. D.A.D., ședința din 29 iunie 1920. Două luni mai târziu, N.D. Cocea declara că va vota Legea Trancu (Legea reglementării conflictelor de muncă), considerată „o picătură de apă aruncată [...] în paharul nemulțumirilor publice”, cu credința că „va grăbi cu o clipă mai devreme ceasul revoluției sociale românești”. *Ibidem*, nr. 45, din 21 august 1920, p. 961. D.A.D., ședința din 11 august 1920. Iar Iacob Pistiner prevedea, în noiembrie 1923, căderea guvernului Brătianu printr-o „mișcare a poporului întreg”, o „revoluție a proletariatului”. *Ibidem*, nr. 12, din 28 noiembrie 1923, p. 109. D.A.C.D., ședința din 15 noiembrie 1923.

⁵⁹ Grigore N. Iunian aprecia drept un „mare pericol” posibila infiltrare a comunismului în România. *Ibidem*, nr. 117, din 5 iulie 1921, p. 2969. D.A.D., ședința din 13 iunie 1921. A.C. Cuza considera că, în cazul unei lovituri de stat bolșevice în România, ar ajunge la conducere un guvern „de străini, de aventurieri sau de [...] nechemăți”. *Ibidem*, nr. 66, din 24 martie 1921, p. 1337. D.A.D., ședința din 17 martie 1921.

⁶⁰ Grigore N. Iunian se pronunța pentru solidaritatea partidelor politice în această problemă. *Ibidem*, nr. 117, din 5 iulie 1921, p. 2969. D.A.D., ședința din 13 iunie 1921.

⁶¹ După evenimentele din mai 1921, unul dintre socialiștii rămași în Parlament, Iuliu Dascal, considera că mișcărilor ilegale apar tocmai datorită îngrădirii dreptului la liberă exprimare. *Ibidem*, nr. 119, din 8 iulie 1921, p. 3024. D.A.D., ședința din 16 iunie 1921. Iar câteva luni mai târziu, L. Ghilezan, deputat al majorității, considera că este bine ca să li se permită comuniștilor accesul la tribuna Parlamentului, pentru a evita radicalizarea manifestărilor acestora. *Ibidem*, nr. 13, din 16 decembrie 1921, p. 102. D.A.D., ședința din 10 decembrie 1921.

⁶² Nicolae Iorga considera că „năravurile rele” ale tinerilor studenți cu simpatii comuniste trebuiau corectate de profesori, nu de pumnii jandarmilor, „înaintea unor judecători improvizăți”. *Ibidem*, nr. 22, din 6 mai 1922, p. 496. D.A.C.D., ședința din 10 aprilie 1922. Cu alt prilej, același deputat abandona

condiții decente de viață⁶³. Cu acest prilej, guvernul era socotit răspunzător de starea precară, atât materială, cât și spirituală, a maselor. Acestea ar fi trebuit convinse, nu constrânse. Partidul Poporului, Partidul Național Liberal, agreau aceste idei, dar considerau benefice și măsurile mai dure. În condițiile lipsei relațiilor diplomatice, orice posibilă legătură cu Rusia Sovietică a fost calificată de către deputații liberali drept un complot împotriva siguranței statului⁶⁴.

Și alți deputați criticau guvernul, cerând, dimpotrivă, măsuri mai energice împotriva posibiloș vinovați⁶⁵. În replică, primul-ministru I.I.C. Brătianu avertiza că măsurile severe⁶⁶ ar fi lipsite de „sprijinul patriotic trebuitor” din partea unor membri ai opoziției. Într-adevăr, deputații țărăniști și socialiști avertizau că, sub pretextul combaterii unor acțiuni subversive, autoritățile pot comite abuzuri.

În aceste condiții, cuvântul „bolșevic” a devenit o acuză frecventă în epocă, indiferent dacă era sau nu adresată unui comunist. Mai ales în Basarabia, orice țaran care protesta împotriva unor abuzuri ale autorităților, era catalogat drept „bolșevic” și suporta consecințele de rigoare⁶⁷. La rândul lor, evenimentele de la Tatar-Bunar, din 1924, au fost analizate în Adunarea Deputaților prin prisma politicii interne. Membrii opoziției, în special țărăniștii, au profitat de aceste întâmplări tragice pentru a acuza abuzurile administrației. Mai mult, Teodor Iacobescu a cerut Ministerelor de Interne și Justiție dosarele referitoare la „chestiunea răscoalelor din sudul Basarabiei”⁶⁸. Unii jandarmi și funcționari erau acuzați că distrug, prin abuzurile lor, atașamentul populației locale față de statul român. Aceste discursuri erau aplaudate de toată

ironiile adresate lui Gheorghe Cristescu și constata lipsa culturii în mediile muncitorești. Istoriografia comunistă a apreciat simpatiile savantului față de clasele „oprimate”, dar a evidențiat „limitele [sic!]” gândirii sale politice. Un exemplu era respingerea conceptului luptei de clasă. Vezi nota lui Valeriu Râpeanu, în N. Iorga, *op. cit.*, p. 564.

⁶³ Ion Mihalache aprecia că revoluțiile nu pot apare într-o societate unde este „dreptate, belșug și omenie”. Aceste cuvinte se doreau o aluzie la greutățile societății românești din acele momente, pe care guvernele ar fi fost incapabile să le rezolve. *Monitorul Oficial*, nr. 142, din 18 februarie 1922, p. 3597. D.A.D., ședința din 7 iulie 1921.

⁶⁴ Ion Inuceleț, membru al guvernului în 1919, declarase că „numai cu liniște și numai cu ordine poate să fie organizată și reclădită România Mare”. *Ibidem*, nr. 22, din 22 ianuarie 1920, p. 296. D.A.D., ședința din 27 decembrie 1919.

⁶⁵ Simpatiile lui Nicolae Iorga pentru comuniștii români, pe care îi socotea idealști greșit informați asupra tarelor marxismului, dispăreau atunci când se punca problema „spionilor și conspiratorilor” rău intenționați. Cu prilejul incendiului de la Pirotehnia Armatei, în apropiere de Palatul Cotroceni, el regreta libertatea de mișcare a străinilor în țară, deși în virtutea unei legi recente s-ar fi putut exercita un control mai mare asupra lor. Nicolae Iorga considera un semnal de alarmă faptul că jumătate din muncitorimea „tehnică” din București era formată din cetățeni străini, aparținând unor state ostile României. *Ibidem*, nr. 95, din 10 iunie 1924, p. 2608. D.A.C.D., ședința din 29 mai 1924. Cu aceeași ocazie, Petre Gârboviceanu regreta lipsa unui birou al populației și a unei evidențe a persoanelor care intră și ies din România. *Ibidem*, p. 2606.

⁶⁶ Primul-ministru își exprima dorința pedepsirii „celor care pot fi complici sau, în orice caz, încurajează aceste acte”. *Ibidem*, p. 2611. Astfel de afirmații erau considerate de unii deputați ai opoziției ca fiind prea ambigue, putând cauza abuzuri.

⁶⁷ Acest fapt a fost relatat în special de parlamentari basarabeni, cum ar fi C. Bivol, Gherman Pântea, Costache Leancă.

⁶⁸ *Monitorul Oficial*, nr. 17, din 10 ianuarie 1926, p. 344. D.A.C.D., ședința din 3 decembrie 1925.

opoziția⁶⁹. În replică, liberalii au căutat să arate că aceste acuzații sunt exagerări și au cerut „să fie durere pentru cei care au fost victime izolate ale unor nedreptăți, dar să fie durere și față de reprezentanții forței publice care făcându-și datoria, au căzut jertfă pentru țară și neam”⁷⁰. La rândul lor, au acuzat opoziția de lipsă de patriotism.

Punctul culminant al dezbaterilor era atins atunci când se discuta autenticitatea legăturilor diverselor partide sau persoane cu Rusia Sovietică. Uneori, analizele politicii externe erau abandonate, iar polemicile degenerau în dispute privind coordonatele politicii interne românești. Arestarea în 1921 a socialiștilor români care au aderat la Internaționala a III-a, a generat lungi dispute în Camera⁷¹. Deputații opoziției, în special țărăniștii, au profitat de acest prilej pentru a critica din nou puterea, prezentându-se drept apărători ai libertăților cetățenești⁷². De altminteri, fruntașul țărănist Grigore Iunian a fost avocatul socialiștilor acuzați după greva din 1920, pledând pentru justetea cauzei lor și arătând condițiile mizere în care trăiau unii dintre ei⁷³.

Criticii guvernului se bazau pe lipsa de dovezi care să arate vinovăția celor acuzați. În acest sens, erau atacate carențele legislației românești în domeniul penal, fapt recunoscut, tacit, și de membrii puterii. Mai târziu, în 1924, în Camera a fost discutată o lege care era îndreptată explicit împotriva „comunismului revoluționar atunci când este rezultatul uneltirilor din afară”⁷⁴. Deputații țărăniști și-au arătat iarăși nemulțumirea. Ei au incriminat, încă o dată, politica guvernamentală, considerată de ei ca fiind a „pumnului”⁷⁵.

În replică, reprezentanții puterii își reafirmau, cu orice ocazie, respectul pentru libertățile cetățenilor, cu excepția „indivizilor care se pun în slujba [unor] elemente

⁶⁹ Este cazul discursului țărănistului Ion Buzdugan. D.R. Ioanițescu, deputat al Partidului Poporului, s-a declarat în mod public de acord cu cele afirmate de colegul său basarabean. *Ibidem*, nr. 117, din 18 iulie 1925, p. 3217. D.A.C.D., ședința din 13 mai 1925.

⁷⁰ Cuvintele ministrului de Externe, I.G. Duca. El acuza opoziția că niciodată nu a deplâns „de la tribuna” pe cei ce au pierit în slujba statului. *Ibidem*, nr. 61, din 12 iunie 1926, p. 2125. D.A.C.D., ședința de duminică, 21 martie 1926.

⁷¹ A avut loc o dispută de idei între Grigore Iunian și ministrul de Interne, Constantin Argetoianu, bazată pe citate din Constituție și Codul Penal. Deputatul țărănist a observat că arestații nu pot fi acuzați de intenții dușmănoase la adresa României, din lipsă de probe. *Ibidem*, nr. 117, din 5 iulie 1921, p. 2967 și urm. D.A.D., ședința din 13 iunie 1921.

⁷² Doctorul N. Lupu îl acuza pe Constantin Argetoianu, ministrul de Interne, de un „plan machiavelic”. *Ibidem*, nr. 96, din 5 iunie 1921, p. 2525. D.A.D., ședința din 19 mai 1921. Ministrul de Interne era acuzat că sub pretextul zdrobirii „în ou” a comunismului în România, lovește în libertățile poporului român. *Ibidem*, p. 2528. La rândul său, Nicolae Iorga cataloga arestarea comuniștilor drept „un spectacol” și o „rușine a vieții noastre publice”. Guvernului i se reproșa aprobarea desfășurării congresului și apoi arestarea delegaților care au votat pentru aderare. *Ibidem*, nr. 22, din 6 mai 1922, p. 496. D.A.D., ședința din 10 aprilie 1922.

⁷³ Nicolae Jurcă, *op. cit.*, p. 95.

⁷⁴ Proiectul de lege privind reprimarea unor noi infracțiuni contra liniștii publice a fost prezentat în Adunarea Deputaților de către Vespasian V. Pella. Acest proiect prevedea și „reprimarea terorismului, ori de unde ar veni”. *Monitorul Oficial*, nr. 47, din 28 ianuarie 1925, p. 1111. D.A.C.D., ședința din 16 decembrie 1924. Prin aceasta se dorea demonstrarea ostilității statului de drept față de orice extreme politice, fie de dreapta sau stânga, fără vreo discriminare.

⁷⁵ Grigore Iunian considera că apărarea unei societăți în fața „încercărilor de minare” trebuie realizată prin „rezistența poporului”, nu prin legi speciale. *Ibidem*, p. 1095.

străine⁷⁶. Orice doctrină propagată prin mijloace pașnice urma să se bucure de respectul statului român⁷⁷. Considerăm că guvernele României și-au respectat promisiunea. În Parlament au activat, până în 1937, social-democrații care și-au exprimat în mod public convingerile politice antiburgheze și republicane.

Acuza cea mai frecventă adusă socialiștilor era lipsa spiritului național. Anterior momentului din mai 1921, deputații de dreapta își acuzau colegii socialiști că primesc directive de la Moscova, că nu sunt „internaționali”, ci „antinaționali”, condiționând dovada patriotismului lor prin distanțarea de Internaționala a III-a⁷⁸. Se făceau apeluri către socialiștii români să urmeze exemplele altor națiuni și să fie solidari cu cauza națională⁷⁹. Un exemplu îl constituia deputatul minorității ucrainene, social-democratul V. Krakalia, care în dese rânduri a luat atitudine în apărarea națiunii sale⁸⁰.

Alături de „socialiștii revoluționari”, liberalii îi considerau și pe unii dintre țărăniști implicați în legături cu Rusia Sovietică. Aceasta în condițiile în care Internaționala a III-a căuta să se apropie de partidele agrariene, în încercarea de a câștiga teren în Europa Răsăriteană și în Balcani. Ținta preferată a atacurilor era energicul doctor Lupu, care, la rândul său, era unul dintre cei mai vehemenți critici ai guvernelor ce au urmat după demisia lui Vaida-Voevod. Nicolae Lupu, alături de Constantin Stere, erau acuzați de deturnarea Partidului Țărănesc spre comunism⁸¹.

Au fost discuții aprinse legate de așa-numita Internațională „Verde”⁸², care și-ar fi propus să cuprindă cât mai multe partide țărănești din Europa. Faptul că sediul

⁷⁶ Expresia îi aparține lui Vespasian V. Pella și a fost rostită cu ocazia prezentării proiectului de lege mai sus-amintit. *Ibidem*, p. 1110.

⁷⁷ Încă în 1920, deputatul D. Micescu își afirma simpatiile pentru „toate eforturile omenești care tind către o îndrumare sau spre o mai bună justiție socială”. Erau combătute „toate principiile care au la baza lor noțiunile de forță și de violență”. *Ibidem*, nr. 49, din 27 august 1920, p. 1096. D.A.D., ședința din 9 august 1920.

⁷⁸ Deputații dreptei care adresau aceste acuze erau, în general, membri ai Partidelor Național Liberal și Naționalist-Democrat Creștin. *Ibidem*, nr. 23, din 24 ianuarie 1920, D.A.D., ședința din 30 decembrie 1919; *ibidem*, nr. 32, din 10 februarie 1920, p. 429, D.A.D., ședința din 7 februarie 1920, respectiv în *ibidem*, nr. 35, din 14 februarie 1920, p. 497, D.A.D., ședința din 11 februarie 1920.

⁷⁹ P.G. Papacostea cita din scrierile naționalistului francez Paul Deroulede, care făcuse cândva un apel la unitatea tuturor francezilor, republicani, monarhiști sau bonapartiști. Prin analogie, se amintea socialiștilor că sunt români și li se cerea să nu fie mai aproape „de alții”. *Ibidem*, nr. 44, din 19 august 1920, p. 958. D.A.D., ședința din 11 august 1920,

⁸⁰ La modul general, social-democrații „ruteni” au fost oferiți drept exemplu de ministrul de Externe Take Ionescu. *Ibidem*, nr. 47, din 24 august 1920, p. 1024. D.A.D., ședința din 12 august 1920.

⁸¹ Liberalul Ion Florescu îl compătimea ironic pe Ion Mihalache, al cărui „copil”, Partidul Țărănesc, a fost schimbat de haine. Straiile populare românești i s-au transformat în „cazacă”, „cizme de iulf” și „șapcă rusească”. *Ibidem*, nr. 23, din 12 decembrie 1924, p. 320. D.A.C.D., ședința din 26 noiembrie 1924. Ironia era inspirată, probabil, de portul popular cu care liderul țărănist venea îmbrăcat la ședințele Camerei.

⁸² În cartea lui Ioan Scurtu sunt prezentate două Internaționale Țărănești, una „verde”, cu sediul la Praga, și alta „roșie”, cu sediul la Moscova. Prima ar fi fost constituită din inițiativa politicianului bulgar Aleksandăr Stamboliiski și ar fi reprezentat partidele agrariene democratice din diverse țări europene. A doua, evident, se afla sub controlul Internaționalei Comuniste. Ioan Scurtu, *op. cit.*, passim. În Adunarea Deputaților nu apare în discuții decât o singură Internațională Țărănească, cea Verde de la Moscova. Vezi *Monitorul Oficial*, D.A.C.D., passim.

acesteia ar fi trebuit să fie la Moscova⁸³ îi făcea pe liberali să o considere o anexă a Internaționalei „Roșii”⁸⁴. Partidul Țărănesc a fost acuzat de către liberali că ar dori să devină membru al Internaționalei Verzi de la Moscova, alături de alte partide agrariene⁸⁵, socotite filocomuniste și ostile statului român⁸⁶. Este adevărat că țărăniștii au avut, ani întregi, iluzia transformării statului sovietic într-un „regim țărănesc” democratic⁸⁷.

Ion Florescu considera această simpatie față de Internaționala Țărănească de la Moscova și implicit față de U.R.S.S. o explicație a promisiunilor doctorului Lupu că, ajuns la putere, va încheia pace cu Rusia Sovietică⁸⁸. Mai conciliant, Ion Inculeț dorea să demonstreze, analizând surse sovietice⁸⁹, că țărăniștii nu sunt implicați în nici un complot cu statul vecin de la Răsărit. Dar tot el avertiza cu privire la încercările

⁸³ Dintr-o singură sursă, deocamdată, am aflat că Internaționala Țărănească de la Moscova ar fi fost constituită în 1923. Cel puțin Partidul Țărănesc Croat ar fi făcut parte din această organizație. Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 166. Această informație era susținută și de deputații liberali. În schimb, țărăniștii considerau că organizația respectivă se afla încă în stadiul de proiect. *Monitorul Oficial*, nr. 30, din 30 decembrie 1924, p. 496. D.A.C.D., ședința din 3 decembrie 1924.

⁸⁴ Acuza era formulată de G.G. Mârzescu. În replică, doctorul Lupu îl acuza pe colegul său liberal de daltonism [sic], incapabil de a deosebi roșul de verde. *Ibidem*, nr. 30, din 30 decembrie 1924, p. 496. D.A.C.D., ședința din 3 decembrie 1924.

⁸⁵ Este indicată apartenența Partidului Țărănesc Croat la această organizație. Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 166. Deputații G.G. Mârzescu și Mircea Djuvara acuzau partidul respectiv de simpatii bolșevice și de tendințe secesioniste față de statul iugoslav. Un alt partid considerat a avea simpatii bolșevice era Uniunea Agrară din Bulgaria. Virgil Madgearu contrazicea aceste afirmații, afirmând că Aleksandăr Stamboliški, defunctul său lider, ar fi fost un mare dușman al comunismului. Vezi *Monitorul Oficial*, nr. 29, din 23 decembrie 1924, p. 472, D.A.C.D., ședința din 2 decembrie 1924, și *ibidem*, nr. 30, din 30 decembrie 1924, p. 496, D.A.C.D., ședința din 3 decembrie 1924.

⁸⁶ Liberalul Ion Pilat cita un interviu al lui Stepan Radici, conducătorul agrarienilor croaiți, apărut într-un ziar praghez, în ziua de 3 octombrie 1924. Liderul croat ar fi declarat că statul român unitar nu a fost întemeiat pe baza principiului național și că, în eventualitatea ajungerii la putere, nu va sprijini apartenența Basarabiei la România. Doctorul Nicolae Lupu, care îl vizitase pe Stepan Radici la Zagreb, a negat aceste afirmații. El amintea că acesta însuși dezmințise „toate [sic!]” interviurile apărute în diverse ziare. Ion Pilat și-a exprimat neîncrederea în aceste dezmințiri. *Ibidem*, nr. 18, din 3 decembrie 1924, p. 242. D.A.C.D., ședința din 19 noiembrie 1924.

⁸⁷ N.E.P.-ul a avut darul de a impresiona societatea românească într-atât încât a fost socotită începutul prăbușirii bolșevismului. Virgil Madgearu considera că Internaționala Țărănească de la Moscova are tendințe antibolșevice, deoarece cetățenii statului sovietic „sunt sături de opera distructivă [sic!] a bolșevismului”. Aceste afirmații erau bazate pe o discuție avută de politicianul țărănist cu Stepan Radici, care vizitase Rusia Sovietică. *Ibidem*, nr. 29, din 23 decembrie 1924, p. 472. D.A.C.D., ședința din 2 decembrie 1924.

⁸⁸ *Ibidem*, nr. 23, din 12 decembrie 1924, p. 323. D.A.C.D., ședința din 26 noiembrie 1924.

⁸⁹ Liberalul basarabean acuza *Pravda* de denaturarea unui discurs al lui Nicolae Lupu din Camera. Potrivit ziarului sovietic, acesta și-ar fi exprimat satisfacția în legătură cu sprijinul acordat de Moscova proiectatei Internaționale Țărănești, atât timp cât aceasta milita pentru libertate și putere politică acordată clasei țărănești. În realitate, în acea ședință, deputatul țărănist negase orice legătură cu organizația respectivă. Pentru Ion Inculeț, textul din *Monitorul Oficial* era neutru și nu conținea nimic compromițător. *Ibidem*, nr. 30, din 30 decembrie 1924, p. 491. D.A.C.D., ședința din 3 decembrie 1924.

bolșevicilor de a-i atrage pe țărăniștii români „în fâgașul lor”⁹⁰. Acest fapt era recunoscut, la nivelul întregii clase politice românești, și de țărănistul Ion Buzdugan⁹¹.

Un adevărat scandal a fost socotit cel al scrisorilor și telegramelor primite din Moscova de către unii deputați țărăniști și socialiști. Mai ales primii au ripostat, acuzând guvernul de plastografie⁹². Vehemența cu care se negau aceste legături era un motiv de ironie pentru liberali⁹³. O consolare a doctorului Lupu o reprezenta faptul că nimeni nu putea dovedi o corespondență personală cu diverși indivizi din Rusia Sovietică⁹⁴. Aceeași satisfacție a avut-o anterior și deputatul socialist Alexandru Dunăreanu⁹⁵.

La rândul lor, țărăniștii i-au acuzat pe liberali de legături secrete cu vecinul de la Răsărit. Grigore Iunian anunța în Cameră efectuarea mai multor transferuri de bani din U.R.S.S. în țara noastră. Banca de Stat a Rusiei Sovietice era expeditorul, iar Banca Românească destinatarul, aceasta în condițiile lipsei unei convenții poștale între cele două țări⁹⁶. Acuza cea mai gravă era însă faptul că una dintre sumele de bani fusese trimisă de un comunist de origine română refugiat în Rusia Sovietică unei alte persoane controversate⁹⁷. Această ocazie a fost folosită de țărăniști pentru a ironiza zelul liberalilor de a combate pericolul comunist ce amenința România. S-a făcut auzită acuza că patriotismul se oprește la „tarabă”⁹⁸.

⁹⁰ *Ibidem*.

⁹¹ Deputatul basarabean avertiza asupra intențiilor Internaționalei a III-a de a crea „în sânul organizațiilor naționale [...] mici nuclee comuniste, nuclee de subminare din lăuntru”. *Ibidem*, nr. 20, din 5 decembrie 1924, p. 274. D.A.C.D., ședința din 24 noiembrie 1924.

⁹² Doctorul Lupu nu își putea explica de ce plicurile primite de deputații P.Ț. din țară, de la simplii cetățeni, purtau ștampila cenzurii, iar aceste plicuri „noui nouțe” de la Moscova, nu au avut parte de același regim. *Ibidem*, nr. 61, din 4 martie 1924, p. 1411. D.A.C.D., ședința de vineri, 13 februarie 1925.

⁹³ Vintilă Brătianu considera că țărăniștii se simt rușinați de cele întâmplare. Ministrul de Finanțe recunoștea ironic faptul că și fiul său, colecționar de timbre, a primit scrisori din diverse țări, inclusiv din Rusia Sovietică, fără a avea „nimic pe conștiință”. În replică, Virgil Madgearu promitea pe un ton ironic că îi va oferi acestuia timbrele de pe scrisorile controversate. *Ibidem*, nr. 36, din 14 ianuarie 1925, p. 801. D.A.C.D., ședința din 5 decembrie 1924.

⁹⁴ Doctorul Lupu îndemna guvernul să dovedească existența unui singur mesaj trimis de el peste Nistru. *Ibidem*, nr. 13, din 20 noiembrie 1924, p. 165. D.A.C.D., ședința din 7 noiembrie 1924. El ironiza serviciile de informații ale guvernului, invitându-l pe G.G. Mârzescu să-i percheziționeze „până în cele mai mici detalii” camera de hotel unde stătea în capitală. *Ibidem*, nr. 30, din 30 decembrie 1924, p. 497. D.A.C.D., ședința din 3 decembrie 1924.

⁹⁵ Acuzat că ar fi fost destinatarul unei scrisori expediate din Rusia Sovietică, deputatul socialist cerea autorităților să facă dovada unei singure scrisori trimise de socialiștii din România unui partid „bolșevic de oriunde”. *Ibidem*, nr. 35, din 14 ianuarie 1920, p. 504. D.A.D., ședința de joi, 12 ianuarie 1920.

⁹⁶ Operațiunile bancare s-au făcut inițial prin intermediul Deutsche Bank, în calitate de reprezentantă a Băncii Sovietice, iar apoi în mod direct, fiind transferate în acest mod sume însemnate, de până la 3000 de dolari pe zi. *Ibidem*, nr. 46, din 27 ianuarie 1925, p. 1088 și urm. D.A.C.D., ședința din 16 decembrie 1924.

⁹⁷ Persoana care a trimis banii, pe nume Dick, a fost aghiotantul lui Cristian Rakovski la Odessa, în 1918. Grigore N. Iunian și-a amintit că, în timpul refugiului în orașul ucrainean, a fost arestat de către Dick sub învinuirea de crime politice. În 1924, se pare că acesta era „agent al sovietelor pentru estinderea [sic!] propagandei sovietice în țara românească”, după mărturia fostei sale victime. Destinatarul sumei era suspectat de a fi rudă cu Paula Kanton, implicată în atentatul de la Senat din 1920. Deputatul țărănist declara că a ajuns, printr-o întâmplare [sic!], în posesia chitanței care dovedea respectivul transfer de bani. *Ibidem*.

⁹⁸ Cuvintele îi aparțin lui Ion Mihalache. *Ibidem*.

A urmat un schimb dur de replici, care au dovedit că totul, de fapt, se rezuma la reglări de conturi între partide. Țărăniștii bănuiau implicarea în această afacere a lui Vintilă Brătianu, iar liberalii l-au indicat pe Ștefan Ciceo Pop, membru al Partidului Național, ambii având legături cu activitatea băncii respective⁹⁹. Până la urmă, scandalul s-a stins, deoarece ambele tabere au constatat că au doar de pierdut din această afacere¹⁰⁰. Nicolae Iorga observa ironic „duelul” băncilor, care monopoliza confruntările electorale, înlocuind uneori partidele propriu-zise¹⁰¹.

Ideologia comunistă a fost analizată atent în Adunarea Deputaților, în perioada anilor 1919-1924. Apariția statului sovietic și evoluțiile sale au adus speranțe diverse. Socialiștii cu vederi comuniste au sperat în perenitatea regimului sovietic. Deputații de dreapta au privit cu atenție orice criză a puterii de la Kremlin, dorind un sfârșit rapid al dictaturii bolșevice. Țărăniștii au sperat în reușita N.E.P.-ului, dorind un regim agrarian în statul vecin.

Societatea românească postbelică a cunoscut schimbări politico-sociale radicale. Fără îndoială, noul context politic a permis o dezvoltare a doctrinelor de stânga. Socialismul românesc a avut, între alte opțiuni, și calea urmată de Vladimir Ilici Lenin și de acoliții săi. Ea a fost acceptată de extrema stângă. Socialiștii centriști și cei „de dreapta” doreau o republică socialistă, dar în urma unei decizii populare, conștiente, legale. Acesta a fost motivul pentru care curente din urmă au fost tolerate de puterea politică de la București.

Partidul Țărănesc era un partid aflat în stânga spectrului politic, o alternativă la guvernarea liberală sau la partidul mareșalului Averescu. Unii deputați și senatori ai acestui partid erau solidari, în timpul dezbaterilor din Parlament, cu grupul colegilor socialiști. Aceasta a dus la speculații privind o posibilă legătură a țărăniștilor cu regimul sovietic. Dar țărăniștii erau ostili bolșevismului, fiind credincioși proprietății rurale individuale, Bisericii și Coroanei. Acuzele de legătură cu U.R.S.S., de „antimonarhism”, aduse lor în special de către liberali, făceau parte din jocul disputelor electorale¹⁰². În același mod era atacat și P.N.L.-ul de către țărăniști. Nu trebuie uitat faptul că, deși au criticat măsurile dure luate împotriva comuniștilor de către guvernele Alexandru Averescu, în 1921, și Ionel I.C. Brătianu, în 1924, național-țărăniștii au susținut aceeași politică internă în timpul când s-au aflat la guvernare.

⁹⁹ Țărăniștii au observat că această operațiune bancară este considerată infracțiune conform tocmai proiectului de lege propus recent de guvernul liberal (ajutorul cu bună știință oferit unei asociații străine). Ei declarau ironic că abia acum înțeleg utilitatea legii respective. Raportorul legii, Vespasian V. Pella, a replicat, pe baza aceluiași articol, că dacă Banca Românească nu cunoștea „destinația delictuoasă ce trebuia dată fondurilor”, nu este culpabilă. *Ibidem*.

¹⁰⁰ Victor Iamandi și Grigore N. Iunian se invitau reciproc să recunoască faptul că partidele din care fac parte au „relații internaționale”, un eufemism pentru afacerile nu tocmai cinstitute. *Ibidem*, p. 1090. Dorind parcă să tragă o concluzie, Constantin Argetoianu dezvăluia Camerei că în consiliul de administrație al Băncii Blank, socotită de liberali un fief al Partidului Țărănesc, se aflau, ca și în cazul Băncii Românești, oameni politici de diverse orientări – liberali, țărăniști, naționali și membri ai Partidului Poporului. *Ibidem*, nr. 60, din 3 martie 1925, p. 1385. D.A.C.D., ședința din 12 februarie 1925.

¹⁰¹ Vezi Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 174.

¹⁰² Vezi I. Ciupercă, *Formarea Partidului Național Țărănesc (I)*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”*, XIV, 1977, p. 257, nota 92.

Internaționala a III-a era o organizație legată strâns de existența statului sovietic. De aceea, orice decizie a acestei organizații referitoare la România era privită cu multă seriozitate. În afara socialiștilor cu vederi comuniste, ceilalți deputați au privit cu suspiciune această organizație. În România mișcarea comunistă era minusculă și lipsită de aderența maselor. Ca urmare, pericolul nu putea veni, în viziunea autorităților, decât din afară. Acesta a fost motivul persecuțiilor la care au fost supuși comuniștii români. Politicienii care au acționat fără acest aport și fără a se raporta la politica altor state nu au avut de suferit din partea guvernelor românești interbelice.

Deputații din Parlamentul de la București au privit doctrina comunistă și pe adepții ei cu multă atenție. Modul în care, uneori, părerile pro sau contra au fost prezentate dovedește importanța acordată acestui subiect. În același timp, nu trebuie uitată energia verbală manifestată în forul legislativ, cu ocazia diverselor dezbateri, nu doar în cazul comunismului. De asemenea, trebuie remarcat profesionalismul unor parlamentari care au analizat cu obiectivitate una din cele mai complexe probleme ale perioadei interbelice.

RADU FILIPESCU

PARLIAMENTARY PARTIES AND THE PROBLEM OF DOMESTIC AND
INTERNATIONAL COMMUNISM IN THE HOUSE OF DEPUTIES

(1919-1924)

Summary

After WW I, Romanian diplomacy attempted to resume diplomatic relationships with Soviet Russia, but Moscow was not only the capital of USSR but also the city of the third International – an organization which wanted the communization of Europe and of the whole world. Under the circumstances, each gesture made by Russia was analyzed most carefully by the Romanian MPs.

Romanian MPs took different attitudes towards Soviet Russia according to circumstantial political interests or to their particular political allegiances. Although all Romanian Socialists were in favour of a future Socialist Republic of Romania, only the supporters of the extreme left were willing to obey orders from Moscow and follow the Russian lead. The Social-Democrats, on the contrary, believed that only true reforms and political emancipation could bring about the desired political changes.

The Peasants' Party was another left-wing party during the 1930s. Because its members supported the peasants' right to property, they felt sympathetic towards USSR's agricultural policy, hoping this would transform Russia into a agrarian democracy. However, the apparent appreciation of Soviet Russia was mainly an aspect of domestic political strategies. The Peasants' Party MPs from Bassarabia in particular were reticent towards Russia and warned against its expansionist tendencies.

The right-wing parties were hostile towards the Communist ideology and their members witnessed with satisfaction each crisis in Soviet Russia. MPs from the Liberal Party (which governed Romania during most of the period covered by the

present article) were eager to point out that Romania had no aggressive intentions against Soviet Russia but would, however, respond firmly against any act of aggression initiated by USSR itself. All this because it was felt that the third International had expansionist ambitions as well as territorial claims (in particular, the territories which had belonged to Romania after 1918). From this point of view, Communism and Russia were seen as one and the same force.

The Communist movement in Romania was not strong enough to gain power either by force or by parliamentary elections. Besides, all parliamentary parties were aware that the Romanians were hostile, or at least indifferent, to Marxist ideology. Under the circumstances, the large majority of the politicians believed that a threat could only come from outside the country, in particular from Soviet Russia. As a result, hot parliamentary debates took place about the best measures that could be taken against Communist propaganda. The word “bolșevic” was frequently used at the time, often as an insult without any particular political connotation.

The first government of unified Romania (1919) was accused by right-wing politicians of too much tolerance towards the Communists. On the contrary, the governments which followed were criticized on the grounds that, in their efforts to oppose Communism, they failed to respect human rights. Some harsh measures taken against the Communist Party were criticized by some MPs from the opposition. However, this criticism did not spring from any sympathy towards Marxist ideology but were only new pretexts to criticize the government. Such debates usually ended up as mutual accusations among the MPs with respect to various aspects of domestic policies.

We believe that the Communist ideology and its followers from Romania and from abroad have prompted interesting debates in Romania’s Parliament. These debates were a proof of the freedom of speech at a time when, despite censorship, various and sometimes radical ideas could be expressed and defended. Moreover, leaving aside political allegiances, different aspects of the Communist ideology were discussed with much professionalism.